

УДК 349.2

DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2024-48-2-225-235>

**ПРОФЕСІЙНА БЕЗПЕКА, ОХОРОНА ТА БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПРАЦІВНИКА
ЯК СТОРОНИ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В СУЧАСНИХ УМОВАХ:
ПИТАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО ВИЗНАЧЕННЯ ТА ЗАКРІПЛЕННЯ**

Станішевський Є.В.

**OCCUPATIONAL SAFETY, PROTECTION AND LABOR SAFETY
OF THE EMPLOYEE AS A PARTY OF LABOR RELATIONS
IN MODERN CONDITIONS: ISSUES OF TERMINOLOGICAL DEFINITION
AND CONSOLIDATION**

Stanishevskiy E.

В статті, на основі аналізу наукових поглядів вчених, приділяється увага питанням термінологічного визначення понять «охорона праці», «професійна безпека» та «безпека праці» як у теоретичному аспекті, так і в законодавчому закріпленні. Зроблено акцент на проблемі фактичної відсутності визначення терміну «безпека праці» у вітчизняному законодавстві та пропонуються шляхи вирішення питання у цій площині. Автором пропонується додати до проектів вітчизняних нормативно-правових актів окремі статті щодо врегулювання правил безпеки праці в післявоєнний період, у тому числі на деокупованих територіях. Також запропоновано законодавцю метою безпеки праці поставити мінімізацію ризиків для життя та здоров'я працівників, впливу небезпечних та шкідливих факторів тощо. Акцентовано увагу на необхідності систематизації та кодифікації національного законодавства відповідно до норм європейського законодавства, в сучасних умовах цифровізації. Окремо звернута увага на необхідність впровадження елементів комплаєнс-контролю в сфері охорони та безпеки праці. Робиться висновок про необхідність закріплення цілісного підходу до безпеки праці працівників через встановлення основних принципів та цінностей такої безпеки. А також, що першочерговим завданням наразі є визначення та закріплення цих й інших важливих моментів в єдиному уніфікованому нормативно-правовому акті з механізмами та умовами забезпечення безпеки праці працівника в перспективі на післявоєнний час.

***Ключові слова:** соціальна політика, охорона праці, безпека праці, професійна безпека, правове регулювання, комплаєнс, підвищена безпека.*

Постановка проблеми. Одним з найважливіших аспектів соціальної політики України є соціальна безпека. Найчастіше в літературі виокремлюється три складові соціальної безпеки, а саме соціальна безпека держави, суспільства та людини.

Зазначається, що забезпечення соціальної безпеки людини припускає такий стан суспільства, який би враховував безпеку в основних сферах виробництва, зовнішню безпеку держави та охорону її внутрішнього конституційного порядку, а також рівень

культури при якому забезпечується мінімальний рівень соціальних умов та соціальних благ, які визначають якість життя людини і суспільства в цілому та гарантують мінімальний ризик для життя, фізичного та психічного здоров'я людей. Тому питання захищеності працюючих, забезпечення належного рівня безпеки праці працівників, а також питання правового регулювання в цій площині були та залишаються актуальними.

Наразі актуальним є аналіз термінологічного визначення цих понять в зв'язку з наявними вже майже три роки додатковими об'єктивними негативними факторами – воєнний стан, замінування, ракетні обстріли, застосування бойових дронів, загроза атак по об'єктах інфраструктури та підприємствах. Відсутність у нас чіткого законодавчого закріплення поняття «безпека праці» ще більш актуалізує дослідження.

Стан дослідження: Питання правового регулювання охорони праці, безпеки праці та професійної безпеки завжди цікавили науковців. Так окремі аспекти досліджували: В.М. Андрієнко, В.В. Березуцький, С.В. Волошина, М.В. Гришук, О.Г. Дутової, Ю.Ю. Івчук, Л.В. Мелех, А. Мудрик, Л.Г. Погорелова, Е. Теліпка та інші. Вчені, які досліджують питання правового регулювання охорони праці, безпеки праці та професійної безпеки не мають спільної позиції щодо визначення понять безпеки праці та професійної безпеки. Їх думки стосовно тлумачення поняття охорона праці більш-менш збігаються. Але стосовно поняття безпеки праці, думки вчених доволі різні. Також аналіз визначення сутності цих понять через призму нових об'єктивних факторів, зокрема – воєнний стан, військові загрози, ракетні обстріли та відсутність чіткого їх законодавчого закріплення ще більш актуалізує дослідження.

Саме тому метою статті є: проведення наукового аналізу, загальної характеристики та термінологічного визначення понять «професійна безпека», «охорона праці» та «безпека праці» в аспекті їх перспективного законодавчого закріплення та встановлення шляхів вирішення питання у цій площині, в аспекті забезпечення професійної безпеки працівників, зокрема, шляхом обґрунтування необхідності впровадження елементів комплаєнс-контролю в сфері охорони та безпеки праці, роблячи упор на систему європейських стандартів та досвід законодавства країн Європейського союзу.

Виклад основного матеріалу. Почати розгляд основного питання, що є предметом вказаного дослідження, на наш погляд необхідно з аналізу сучасного законодавства нашої держави, яке регулює питання охорони та безпеки праці, професійної безпеки працівників.

Конституцією України життя, здоров'я та безпека людини визнано найвищою соціальною цінністю. Відповідно до ст. 43 Конституції України, кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці [1, ст. 43].

Питання охорони та безпеки праці регулюються загальними та спеціальними актами, зокрема, Законами України: «Про пожежну безпеку», «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення», «Про охорону здоров'я», «Про соціальний діалог», «Про об'єкти підвищеної небезпеки», тощо.

Відповідно до Закону України «Про охорону праці» охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності [2, ст. 1].

На думку Е. Теліпко, О. Г. Дутова охорона праці є комплексним інститутом трудового права, який включає в себе широке коло правових норм і приписів, що регулюють відносини з охорони життя, здоров'я та працездатності шляхом встановлення безпечних і здорових умов праці для всіх працівників (коло норм, що встановлюють фундаментальні і загальні вимоги охорони праці; профілактичні норми; норми, що встановлюють обов'язки роботодавців та працівників з питань охорони праці; норми, що містять додаткові заходи і гарантії охорони праці окремих категорій працівників) [3, с. 235].

У цьому визначенні, на думку д.ю.н., професора Ю.Ю. Івчук зроблена спроба визначити принципи і засади охорони праці виходячи з предметного підходу. Але поза увагою, на думку вченої, залишилось питання щодо комплексності, унікальності й засад правової визначеності. Звертаємо увагу на те, що значення принципів досліджуваного інституту повинно полягати у тому, що вони мають бути прозорі й зрозумілі, а також у стислій і доступній формі концентровано віддзеркалювати головні риси і сутність правових норм і приписів у царині охорони праці та встановлення безпечних умов праці [4, с. 27].

Професійна безпека – це система правових, організаційних і тактичних заходів, правил безпечних дій в певних небезпечних ситуаціях та правил застосування спеціальних технічних засобів захисту, які дозволяють зберегти здоров'я та життя працівника під час виконання службових обов'язків в небезпечних ситуаціях професійної діяльності, а також забезпечити належний рівень ефективності його професійних дій при виконанні завдань в небезпечних ситуаціях [5, с. 1].

Професійна безпека є, так би мовити, спеціальною частиною загальної системи

охорони праці, яка захищає здоров'я та життя співробітника, зменшуючи вплив шкідливих та небезпечних факторів умов праці.

Тобто, завжди питання професійної безпеки, збереження життя та здоров'я працівників розглядаються в контексті охорони праці.

З метою визначення та закріплення правових, економічних, організаційних та соціальних засад безпеки та здоров'я працівників на роботі в жовтні минулого року КМУ винесено законопроект (далі – законопроект), який в перспективі має законодавчо врегулювати відносини у сфері здоров'я та безпеки працівників на роботі з метою забезпечення безпечних умов праці, збереження життя і здоров'я працівників та встановити єдиний порядок організації й функціонування системи управління в цій сфері [6].

Серед основних термінів законопроекту, які запропоновано закріпити, є і:

безпека та здоров'я працівників на роботі - система заходів і засобів, спрямованих на збереження здоров'я, життя і працездатності працівників, із запобігання та/або зменшення впливу на працівників небезпечних та шкідливих професійних факторів і професійних ризиків, що вживаються на всіх етапах робочого процесу, зокрема на етапі планування та проектування;

безпечні умови праці - стан умов праці, за якого відсутні небезпечні або шкідливі професійні фактори чи їх рівні не перевищують гранично допустимих значень;

культура профілактики безпеки та здоров'я працівників на роботі - система принципів, формальних та неформальних правил, форм поведінки, у якій право на безпечне та здорове робоче середовище визнається на всіх рівнях, а принципам запобігання професійним ризикам надається пріоритет.

В ст. 11 законопроекту приділено увагу спеціальним умовам виконання робіт підвищеної небезпеки. А в ст. 16 запропоновано управління професійними ризиками та планування заходів, спрямованих на зниження професійних ризиків [6]. Але, важливим є факт, що в законопроекті ці заходи та спеціальні умови не пов'язані напряму з існуючими загрозами воєнного часу.

Також, дуже важливо буде звернути увагу на те, що в проекті закону взагалі не приділено увагу врегулюванню безпеки праці в після воєнний час. Звісно, виконувати роботу прийдеться в дуже складних умовах, наприклад, заміновані території тощо.

Тому, пропонуємо додати до проекту окремі статті щодо врегулювання правил безпеки праці в після воєнний період, у тому числі на деокупованих територіях.

Звертаємо увагу, що в умовах війни до безпеки праці необхідно підходити ще більш осмислено. Бо, окрім звичайних ризиків, в час війни додалися ще й специфічні, у тому числі емоційна травматизація та стрес, зруйнована інфраструктура, хитка ситуація на ринку праці.

Вважаємо, що до проекту Закону «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі» необхідно додати норми, які б містили основні ідеї для більш чіткого визначення сутності та поняття безпеки праці в контексті війни в Україні. Пропонуємо закріпити наступні принципи:

- принцип адаптації робочого місця до умов воєнного стану та його правового режиму. Безпечні умови для працівників у тимчасових приміщеннях, забезпечення можливості віддаленої роботи, урахування специфіку інфраструктури (сьогодні особливу увагу приділено об'єктам критичної інфраструктури, однак, це хоча і вказує на їх специфіку, однак також підкреслює

необхідність вирішення питань безпеки праці для усіх підприємств);

- принцип захисту від емоційних та психологічних ризиків. Необхідно вводити стандарти для підтримки психологічного здоров'я працівників та емоційної допомоги;

- принцип посилення навчання в умовах надзвичайних ситуацій. Проведення тренінгів із безпеки праці в таких умовах. Зазначимо, що серед завдань реалізації державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури належить «підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації, тренування працівників національної системи захисту критичної інфраструктури» (п. 10, ч. 2 ст. 5 Закону України «Про критичну інфраструктуру») [7];

- принцип адаптації міжнародних стандартів та досвіду з безпеки праці, у тому числі країн, в яких відбулися воєнні дії;

- принцип профілактики та превентивної діяльності. Закон потрібно орієнтувати не тільки на ліквідацію нещасних випадків, але й на їх попередження. Встановлення обов'язкових програм профілактики ризиків.

Тобто, підсумовуючи робимо висновок, що цей нормативно-правовий акт є дуже необхідним, тому що закріплює важливі питання і більш сучасний погляд на професійну безпеку та безпеку праці, однак вважає за необхідним відобразити в ньому питання через призму умов воєнного та повоєнного відновлення.

Аналізуючи ще один дуже важливий перспективний нормативно-правовий акт, а саме проект Трудового кодексу України (який був винесено у 2023 році Кабінетом Міністрів України) зазначимо, що в його прикінцевих та перехідних положеннях запропоновано у тексті Закону слова “охорона праці” в усіх відмінках замінити словами “безпека та здоров'я працівників на роботі” у відповідному відмінку [8]. Все це вказує на те,

що держава розширює та спрямовує свою політику зі сфери «охорони працівників» на більш сучаснішу – «безпеки».

Ще один аспект, навіть чинні нормативно-правові акти, зокрема, які вказують на перелік заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат, який затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27 червня 2003 р. № 994 [9], останні зміни до якого вносилися у 2018 році не містять будь-які вказівки на ризики в умовах воєнного стану, а тому не передбачається захисту працюючих від наслідків від замінувань, ракетних обстрілів, застосування бойових дронів, інших можливих атак по об'єктах інфраструктури та підприємствах.

Звичайно в сучасних умовах воєнного стану чинні НПА конче потребують внесення до них змін, які посилять фактично безпеку праці для працівників в теперішній та після воєнний час.

Вважаємо, що необхідно вносити зміни саме в розрізі безпеки праці. Пропонуємо пункт 1 зазначеної постанови КМУ доповнити «приведення основних фондів у відповідність з вимогами нормативно-правових актів щодо: захисту працюючих від ураження уламками авіабомб, ракет та дронів, безпечного виконання робіт в прифронтових зонах, оснащення працівників сучасними засобами захисту від шкідливих наслідків хімічних залишків після бойових дій».

Ще раз підкреслюємо, що хоча визначення терміну «безпека праці» у жодному нашому вітчизняному нормативно-правовому акті наразі не запропоновано, однак законодавець намагається вирішити питання законодавчого закріплення певних аспектів в цій сфері.

Також вчені продовжують здійснювати свої наукові розвідки в цій площині. Так можемо констатувати, що думки вчених

більш-менш збігаються стосовно поняття «охорона праці». Але стосовно поняття безпеки праці й у останніх не все однозначно та взагалі не має жодного консенсусу.

В.М. Андриєнко зазначив, що визначення терміну «безпека праці» у жодному вітчизняному нормативно-правовому акті наразі не запропоновано. Правові дефініції поняття «безпека праці», «право працівника на безпеку праці» у найважливіших вітчизняних законодавчих актах відсутні, що викликає неоднозначні тлумачення цих понять сучасними науковцями-правознавцями та фахівцями-практиками. Охорона праці – це багатогранне поняття, під яким слід розуміти не лише забезпечення безпеки працівників у процесі виконання ними їх посадових обов'язків, воно охоплює різні заходи, серед яких доцільно виокремити профілактичні та превентивні процедури щодо професійних захворювань, організацію різних форм повноцінного відпочинку і харчування працівників під час робочої перерви, забезпечення їх необхідним спецодягом та гігієнічними засобами і навіть надання соціальних пільг і гарантій. Безпека праці (англ. safety; нім. Arbeitssicherheit) у широкому сенсі – це такі умови праці на об'єктах матеріального виробництва, зокрема промисловості, транспорту, тощо, що виключають можливість впливу шкідливих та небезпечних факторів на працівників [10, с. 1-2].

Повністю підтримуємо думку зазначеного науковця. Мінусом нашого законодавства є саме продовження використання застарілого радянського тлумачення поняття охорона праці, замість визначення та впровадження вкрай важливого та необхідного в умовах сучасності поняття безпеки праці.

Тим не менше, терміном «безпека праці» активно користуються у своїх дослідженнях такі сучасні дослідники, як О.Л. Величко, О.Б.

Горностай, Д.В. Зеркалов, В.И. Кабанец, М.А. Кобилянський, О.Л. Мірус, О.В. Мозговой, Н.П. Попова, С.В. Сукач, Н.В. Тирак, Ю.І. Шульга. Аналіз матеріалів їх робіт дозволяє ідентифікувати сутність охорони праці як процесу, що полягає у визначенні можливих небезпечних і шкідливих факторів, які можуть виявлятися під час проведення запланованих для виконання робіт; прогнозуванні моментів прояву зазначених факторів; проведенні необхідних та належних профілактичних заходів. Проте поняття «безпека праці» у проаналізованих роботах не було визначено, хоча його використання спостерігається у ряді розглянутих наукових праць.

Поняття забезпечення безпеки праці визначила в своїй роботі Л.Г. Погорелова, в якій з'ясовувала сутність та особливості правового регулювання забезпечення безпеки праці в умовах європейської інтеграції України. А саме, «що це сукупність заходів, створення умов, при яких мінімізовано вплив шкідливих та небезпечних факторів (ризиків) на життя та здоров'я працівників» [11, с. 215].

На думку С.В. Волошиної: «...українська система охорони праці має трансформуватися у систему професійної безпеки і здоров'я на підприємстві, яку слід розуміти як частину загальної системи управління підприємством, яка через реалізацію правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів забезпечує ефективне управління ризиками безпеки і гігієни праці, створення безпечних умов праці, збереження життя, здоров'я і працездатності робітників...» [11, С. 5].

А. Мудрик зазначає, що професійна безпека являє собою систему правових, спеціальних захисних, тактичних, педагогічних і психологічних заходів, що дозволяють забезпечити збереження життя,

фізичне і психічне здоров'я фахівця за умови підтримання високого рівня ефективності професійних дій. Також вона виділяє окремо поняття безпеки людини в професії – це вільний вибір професії та місця роботи відповідно до своїх здібностей; можливість самореалізації в професії; здатність вирішувати професійні завдання без шкоди для себе, інших людей і навколишнього середовища [12, с. 3].

І тут також не можливо не погодитись з думками вчених по модернізації законодавства щодо безпеки праці в сучасних реаліях.

Також, аналізуючи поняття професійної безпеки для деяких категорій працівників, зокрема, працівників спеціальних правоохоронних органів автори ...зазначають, що професійна безпека це система правових, організаційних і тактичних заходів, правил безпечних дій в певних небезпечних ситуаціях та правил застосування спеціальних технічних засобів захисту, які дозволяють: а) зберегти здоров'я та життя працівника під час виконання службових обов'язків в небезпечних ситуаціях професійної діяльності; б) забезпечити належний рівень ефективності його професійних дій при виконанні завдань в небезпечних ситуаціях [13, с. 1].

Вважаємо, що ці дві цілі, які можна виокремити з цього визначення при його більш широкому тлумаченні, будуть актуальними в сучасних умовах для будь-якого працівника підприємства. А саме: перша ціль – це забезпечити безпеку працівника при виконання його трудових обов'язків (актуально для усіх під час обстрілів та ракетної небезпеки); та друга - створити умови для успішного виконання професійних завдань (актуально, зокрема, для працівників критичної інфраструктури, працівників ДСНС).

Що стосується держав Євросоюзу, то в деяких з них вже давно не тільки впроваджено термін безпеки праці, нормативно закріплено, але й активно забезпечується на практиці.

Відповідно детального аналізу досвіду європейських країн у сфері охорони та безпеки праці, проведеного П.О. Ізуїта, у Швейцарії в 1984 році набрав сили консолідований закон, щодо безпеки та гігієни праці. Закон надає інспекторам право припиняти роботу підприємства, якщо вони вважають, що є ризик (серйозний) захворювання або каліцтва для працівників. Також, важливий вплив на безпеку праці має Національна каса, що здійснює страхування від професійних захворювань і нещасних випадків. В Законі 1911 року про страхування на випадок захворювання або травматизму передбачено – кожне підприємство в обов'язковому порядку повинне страхувати працівників від зазначених ризиків.

Що стосується Німеччини, то тут програми безпеки праці схожі на швейцарські (також величезну роль у страхуванні від нещасних випадків відіграють приватні організації). Безпека праці в Німеччині регламентуються положеннями: офіційні державні тексти (закони і постанови); правила запобігання нещасним випадкам, видані страховими асоціаціями в різних сферах економічної діяльності.

У Законах Франції «Про гарантії проти професійних ризиків» 1991 року, встановлено обов'язки працівників, відповідно до інструкцій адміністрації та правил внутрішнього розпорядку піклуватися особисто саме про свою безпеку, а також про безпеку інших осіб. Працівники караються штрафами за порушення цього обов'язку. Працівник вправі відмовитися виконувати небезпечну для його життя і здоров'я роботу [14].

Звісно такий приклад держав Євросоюзу з питань врегулювання проблем безпеки праці

повинен стати взірцем для вітчизняного законодавця, особливо в період повномасштабного вторгнення. Одним з найважливіших напрямків діяльності нашої держави на теперішньому етапі є адаптація нашого національного законодавства до законодавства Євросоюзу, у тому числі в сфері законодавства саме про безпеку праці та професійну безпеку.

Також, акцентуємо увагу, що відповідно до висновку Європейської комісії щодо заявки України на членство в Європейському союзі зазначається, що Україні необхідно усунути значні недоліки трудового законодавства, а саме: удосконалити систему охорони праці та техніку безпеки, врегулювати неофіційне працевлаштування та заборгованість із заробітної плати.

Окрім цього, вважаємо, що в рамках закріплення цілісного підходу до безпеки праці працівників на підприємстві дуже важливим буде впровадження деяких елементів комплаєнс-контролю в сфері безпеки праці.

Слово комплаєнс походить від дієслова *to comply* – «виконувати». Тобто, це означає дотримання певних правил, вимог або умов. Наразі такий контроль більш розповсюджений в бізнес сфері. Ми же пропонуємо впроваджувати його в контексті безпеки праці для працівників на підприємствах. Приклади порушення комплаєнса – це, зокрема, порушення правил при виконанні робіт з підвищеною небезпекою, порушення протипожежної безпеки, порушення правил безпеки під час повітряних тривог, порушення правил безпеки працівниками об'єктів критичної інфраструктури тощо. Основними принципами можуть стати вміння ідентифікувати (виявити) можливі ризики безпеки життя та здоров'я працівника, навички попереджувати такі ризики, а також мати певний план та алгоритм реагування при

виникненні таких ризиків та їх мінімізації. Тобто необхідна стратегія управління комплаєнс-ризиками. Такий комплаєнс потрібно започаткувати на рівні дотримання загальноприйнятих норм.

А тому, пропонуємо так званий чек-лист комплаєнс-контролю, який буде включати в себе:

- відповідну підготовку робочих місць до умов війни, захист від фізичних загроз, засоби захисту, відповідні сховища і укриття та наявність аварійного обладнання;

- посилення відповідальності за порушення безпеки праці в умовах війни;

- забезпечення посилення прав працівників. У тому числі – право відмовитися від виконання завдань у випадку загрози життю та здоров'ю в умовах війни. Забезпечення компенсацій в надзвичайних ситуаціях. Необхідно передбачити спеціальні умови для мобілізованих працівників, у тому числі збереження їхніх прав на виплати та компенсації;

- мобільність персоналу та гнучкість робочих місць;

- інформаційна безпека, комунікація та координація з органами державної влади для оперативного сповіщення працівників про загрози та необхідність евакуації. Розробити як зовнішні засоби комунікації, так і внутрішні канали комунікації для підтримки зв'язку з працівниками.

Висновок. Підводячи підсумок даного наукового дослідження, на підставі вищезазначеного, ретельного аналізу вітчизняного законодавства та нормативних актів країн Євросоюзу, підтримуючи та розділяючи позиції вчених, зазначимо, що поняття «безпека праці» є вужчим за змістом поняття «охорона праці». Поняття «безпека праці» слід розуміти, як загальну частину системи управління підприємством, яке забезпечує управління ризиками безпеки праці через реалізацію соціально-

економічних, правових, санітарно-гігієнічних та лікувально-профілактичних заходів та засобів. На меті безпеки праці – є мінімізація впливу небезпечних та шкідливих факторів, ризиків для життя та здоров'я працівників. Особливо важливим це є в умовах сучасності, у тому числі воєнного стану для України та в пріоритеті на після воєнний стан.

В сучасних умовах цифровізації постала необхідність систематизувати та кодифікувати національне законодавство відповідно до норм європейського законодавства і розробити єдиний нормативно-правових акт, який на законодавчому рівні врегулював поняття та сам процес безпеки праці.

Вважаємо, що необхідно закріпити цілісний підхід до безпеки праці працівників через встановлення основних принципів та цінностей такої безпеки. Ці основоположні принципи безпеки праці мають бути прозорими й зрозумілими, а також у лаконічній та доступній формі концентровано віддзеркалювати головні риси і сутність правових норм і приписів. А тому, першочерговим завданням наразі є визначення та закріплення цих й інших важливих моментів в єдиному уніфікованому нормативно-правовому акті, який буде нести в собі механізми та умови забезпечення безпеки праці працівника в перспективі на після воєнний час.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кодекс законів про працю в Україні: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/322-08>
3. Трудове право України: навч. посіб. / В. Е. Теліпко, О. Г. Дутова; за заг. ред. В. Е. Теліпко. Київ: Центручб. літ., 2009. 456 с.

4. Івчук Ю.Ю. Застосування принципів охорони праці при дослідженні співвідношення приватних і публічних інтересів у сфері охорони праці. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2020. №1 (39). С. 19-36. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/299/282>

5. Лекційний навчальний матеріал для самостійного вивчення на час карантину Кафедра трудового права Навчальна дисципліна Організаційно-правове забезпечення професійної безпеки співробітників сбу для курсантів Інституту підготовки юридичних кадрів для СБУ. <http://ftplec.nlu.edu.ua/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8/%D0%9A%D0%B0%D1%84%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%B0%20%D1%82%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%B8%D1%81%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B0%20%22%D0%9E%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B5%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D0%B8%20%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%B1%D1%96%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D1%96%D0%B2%20%D0%A1%D0%91%D0%A3%22/%D0%A2%D0%B5%D0%BC%D0%B0%20%22%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0%20%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D0%B0%20%D1%8F%D0%BA%20%D1%81%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%BE%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B8%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%22.pdf>

6. Про безпеку та здоров'я працівників на роботі: Проект Закону України, винесений КМУ від 13 жовтня 2023 року URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JI10117A?an=2>.

7. Закон України «Про критичну інфраструктуру»: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text>.

8. Проект Трудового кодексу України https://spo.fpsu.org.ua/wp-content/uploads/2024/01/1proekt_trudovogo_kodeksu_12.01.2024.pdf.

9. Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку заходів та засобів з охорони праці» від 27 червня 2003 р. № 994: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994-2003-%D0%BF#Text>.

10. Андрієнко В.М. «Поняття безпеки праці у системі сучасних економічних досліджень». <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2366>.

11. Погорелова Л.Г. Правове регулювання забезпечення безпеки праці в умовах Європейської інтеграції України. *Visegrad journal on human rights*. 2019. №6/3. Р. 211-216. (Словацька Республіка).

12. Волошина С.В. Сутність системи професійної безпеки і здоров'я та її роль у забезпеченні розвитку людського капіталу підприємства. *Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ № 4 – 2011*. http://elibrary.donnuet.edu.ua/120/1/Voloshyna_article_23_12_2011.pdf.pdf.

13. Мудрик А. «Професійна безпека особистості в контексті професійного становлення фахівця». https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/11741/1/konf_Lutsk2015.pdf.

14. Ізюта П.О. «Досвід Європейських країн у сфері охорони праці». <https://ippi.org.ua/sites/default/files/14iposop.pdf>.

References:

1. Constitution of Ukraine: Law of Ukraine dated 28.06.1996 No. 254k/96-BP URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Code of Laws on Labor in Ukraine: Law of Ukraine dated 10.12.1971 No. 322-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/322-08>

3. Labor Law of Ukraine: textbook / V. E. Telipko, O. G. Dutova; general editor V. E. Telipko. Kyiv: Central Educational Publishing House, 2009. 456 p.

4. Ivchuk Yu.Yu. Application of labor protection principles in the study of the relationship between private and public interests in the sphere of labor protection. Current problems of law: theory and practice. 2020. No. 1 (39). P. 19-36. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/299/282>

5. LECTURE TRAINING MATERIAL FOR INDEPENDENT STUDY DURING QUARANTINE Department of Labor Law Academic discipline ORGANIZATIONAL AND LEGAL PROVISION OF PROFESSIONAL SAFETY OF SBU EMPLOYEES for cadets of the Institute for Training Legal Personnel for the SBU. <http://ftplec.nlu.edu.ua/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8/%D0%9A%D0%B0%D1%84%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%B0%20%D1%82%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%B8%D1%81%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B0%20%22%D0%9E%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B5%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D0%B8%20%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%B1%D1%96%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D1%96%D0%B2%20%D0%A1%D0%91%D0%A3%22/%D0%A2%D0%B5%D0%BC%D0%B0%20%22%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0%20%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D0%B0%20%D1%8F%D0%BA%20%D1%81%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0>

<https://ips.ligazakon.net/document/JI10117A?an=2>

6. On the safety and health of workers at work: Draft Law of Ukraine, adopted by the Cabinet of Ministers of Ukraine on October 13, 2023 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JI10117A?an=2>

7. Law of Ukraine "On Critical Infrastructure": <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text>.

8. Draft Labor Code of Ukraine https://spo.fpsu.org.ua/wp-content/uploads/2024/01/1proekt_trudovogo_kodeksu_12.01.2024.pdf.

9. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approval of the List of Measures and Means for Labor Protection" dated June 27, 2003 No. 994: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994-2003-%D0%BF#Text>.

10. Andrienko V.M. "The Concept of Labor Safety in the System of Modern Economic Research". <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2366>.

11. Pogorelova L.G. Legal Regulation of Ensuring Labor Safety in the Conditions of European Integration of Ukraine. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. No. 6/3. P. 211-216. (Slovak Republic).

12. Voloshyna S.V. The essence of the occupational safety and health system and its role in ensuring the development of human capital of the enterprise. *Bulletin of the Krivoy Rog Economic Institute of KNEU* No. 4 - 2011. http://elibrary.donnue.edu.ua/120/1/Voloshyna_article_23_12_2011.pdf.

13. Mudryk A. "Professional safety of the individual in the context of professional development of a specialist". https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/11741/1/konf_Lutsk2015.pdf.

14. Izuita P.O. "Experience of European countries in the field of occupational safety". <https://ippi.org.ua/sites/default/files/14iposop.pdf>.

Stanishevskiy E. Occupational safety, protection and labor safety of the employee as a party of labor relations in modern conditions: issues of terminological definition and consolidation. – Article

Based on the analysis of the scientific views of scientists, pays attention to the issues of

terminological definition of the concepts of "labor protection", "occupational safety" and "occupational safety" both in the theoretical aspect and in the legislative framework. Emphasis is placed on the problem of the actual absence of a definition of the term "labor safety" in domestic legislation and suggests ways to solve the issue in this area. The author proposes to add to the draft domestic regulatory legal acts separate articles on the regulation of labor safety rules in the post-war period, including in the deoccupied territories. It is also proposed that the legislator set the goal of labor safety as minimizing risks to the life and health of workers, the impact of dangerous and harmful factors, etc. Attention is focused on the need to systematize and codify national legislation in accordance with the norms of European legislation, in modern conditions of digitalization. Separate attention is paid to the need to introduce elements of compliance control in the field of labor protection and safety. The conclusion is made about the need to consolidate a holistic approach to the safety of workers through the establishment of the basic principles and values of such safety. And also that the primary task now is to determine and consolidate these and other important

points in a single unified regulatory legal act with mechanisms and conditions for ensuring the safety of workers in the post-war period.

Keywords: *social policy, labor protection, labor safety, professional safety, legal regulation, compliance, increased danger.*

Авторська довідка:

Станішевський Євген Васильович – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальності 081 «Право» юридичного факультету Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, пошта корпоративна *asp-81-23-200@snu.edu.ua*, 097-856-35-30

ORCID 0009-0003-9709-4065

Науковий керівник **Щербина Віктор Іванович**, д.ю.н., професор, професор кафедри публічного та приватного права Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

Стаття надійшла до редакції 01 листопада 2024 року